

АНАЛИЗ НА ВРЪЗКАТА МЕЖДУ РИСКА И РАВНИЩЕТО НА НЕГОВИТЕ ОПОВЕСТЯВАНИЯ ВЪВ ФИНАНСОВИТЕ ОТЧЕТИ НА БАНКИТЕ

ас. д-р Калин Калев, kalev_k@ue-varna.bg
катедра „Счетоводна отчетност”
Икономически Университет - Варна

Резюме: Много от защитниците на оповестяванията на риска свързват последиците от финансовата криза с непрозрачността на банките. Банките поемат рискове, които впоследствие оповестяват неадекватно (*ex post*), така че тези рискове не могат да бъдат оценени от пазара. Оповестяванията на риска позволяват на инвеститорите и други заинтересовани лица по-добре да разберат рисковия профил на банката, което се очаква да има благоприятен ефект за насърчаването на пазарната дисциплина. Настоящата разработка се съсредоточава върху определянето на силата, която има поетият финансов риск върху „*ex post*” задължителните оповестявания.

Ключови думи: риск, оповестявания, МСФО 7

JEL: M41, M48

PERCEIVED RISK IN MANDATORY RISK DISCLOSURES

Assist. Prof. Kalin Kalev, PhD, kalev_k@ue-varna.bg
Accounting Department
University of Economics - Varna

Abstract: Banks are taking risks which are *ex post* inadequately disclosed. Opaque information impedes market participants to estimate the level of risk. Risk disclosures allow investors and other stakeholders to understand the risk profile of the bank entity. In effect, transparent risk disclosures promote market discipline. The paper is focused on the identification of the affect of the financial risk on the *ex post* mandatory disclosures.

Key words: risk, disclosed, IFRS 7

JEL: M41, M48

АНАЛИЗ НА ВРЪЗКАТА РИСК И РАВНИЩЕ НА ОПОВЕСТЯВАНИЯ НА РИСКА ВЪВ ФИНАНСОВИЯ ОТЧЕТ

ас. д-р Калин Калев, kalev_k@ue-varna.bg
катедра „Счетоводна отчетност”
Икономически Университет - Варна

ВЪВЕДЕНИЕ

При теоретичната рамка на задължителните оповестявания няма алгоритмичност на методологията и методите на изследване, защото липсва обща концептуална рамка на оповестяванията във финансовата отчетност, чиято функционална дефиниция да изразява тяхната роля и значение.

На основата на позитивната счетоводна теория се проучват икономическите последици от промяната на задължителните счетоводни стандарти, като се правят анализи и сравнения на оповестяванията в слабо и силно регулирана среда. Друго направление в литературата търси взаимовръзка между оповестяванията и характерни особености (размер на компания, рентабилност и др.) на предприятията, с оглед определяне на нивото на съответствие, при прилагането на задължителните оповестявания. Макар и да не сме изчерпателни, специализираната литература, свързана с оповестяванията, доминиращо се фокусира върху взаимовръзката на доброволните оповестявания и колебливостта на цените на акции, тъй като доброволните оповестявания най-добре могат да послужат за обяснение на ролята на счетоводната информация в оценката на предприятията и корпоративните финанси.

Докато на задължителните оповестявания преди всичко се предава роля по разкриване на манипулации и злоупотреби, то може да се твърди, че в резултат на банковата криза от 2012г. регулатори, счетоводни тела и правителства поставиха акцент върху задължителните оповестявания, вземайки в предвид, че не винаги „невидимата ръка на пазара” може да повлияе на реализирането на справедливо равновесие на пазара.

В резултат на банковата криза 2011-2012г., Джейми Каруана, главен мениджър на Bank of International Settlement, поставя ударение на това, че „прозрачни оповестявания са добре за пазарите, защото помагат на инвеститорите при вземане на решения” (Caruana, 2011).

Банковата криза беше сигнал за регулаторите да изискат повече и по-смислени оповестявания (задължителни) от банките, с оглед поддържане на пазарна дисциплина, като един от стълбовете за пруденциален надзор. Това виждане следва допускането, че е необходимо публично регулиране на задължителните оповестяванията за преодоляване на **информационната асиметрия**. Например, Paul Krugman коментира, че трябва да бъдат изисквани още повече оповестявания, така че „...пазарните участници да могат да оценят рисковете, на които е изложена банката” (Krugman, 2013). Едновременно с това, двама изтъкнати счетоводни академици, Landsman и M. Barth заключават, че: „... оповестяванията на финансовите инструменти бяха недостатъчни за инвеститорите за правилна оценка на стойностите и рисковете на засегнатите банкови активи и пасиви” (Barth, 2014, с.417)

Доброволните оповестявания се разглеждат от гледна точка на тяхното влияние върху колебливостта на цените на акции, като оценка на *ex post* - банков риск (дали оповестяванията водят до увеличаване или намаляване на тяхната изменчивост е спорно).

Предмет на настоящата разработка е силата, която има поетият финансов риск върху *ex post* задължителни оповестявания. Имайки предвид:

1) широкия спектър от регулаторни, надзорни и пазарни аспекти на оповестяванията, което изисква широка теоретична рамка;

2) формализма на съдържанието на оповестяванията на риска е по-ярък от техния субстанциализъм;

3) доказателствата за информационното значение за инвеститори и мениджмънт, и предимствата от намаляване на конфликта между тях¹;

4) сложността да се оценят в парично изражение всички разходи и ползи, свързани с оповестяванията, от значение за настоящата разработка е фактът, че „*оповестяванията на банките, свързани с финансовата криза, варират значително, отразявайки отчасти тяхното ниво на изложеност на риск*”².

Целта на настоящата статия е изследването на връзката между равнището на оповестяванията на риска и ключови променливи за оценка на нивото на изложеност на риск на банките.

Основната хипотеза на изследването е:

H₁: Има ли положителна връзка между степента на риск и количеството на оповестяванията на риска.

Linsley и Shrives (2006) предполагат, че предприятията с високи нива на риска се очаква да оповестяват повече информация, тъй като мениджмънтът ще бъде принуден да обясни високите нива на рисковите експозиции. Предходните изследвания не намират еднозначен отговор на тази взаимовръзка.

1. Методология на изследването

Изследването е проведено на базата на стратифицирана извадка, обхващаща 244 банки за 2011-2015г. (или общо 1220 банко-години), разположени на 4 континента, общо 44 юрисдикции, в които банковите институции имат задължение да прилагат МСС/МСФО. Използвани са годишните финансови отчети на банките (консолидирани и индивидуални), които са налични на официалните интернет портали. За извличане на финансовата информация от финансовите отчети беше използван преди всичко английски език, а също така и български, руски и френски език, в някои случаи. В извадката не присъстват банкови институции от САЩ и Канада, поради счетоводната база, която е различна от МСС/МСФО. В извадката присъстват т.нар. Исламски банки. Въпреки особеностите на техния бизнес модел и резултатите от проведени емпирични изследвания³, не намираме за необходимо да ги изолираме, защото базата на която те изготвят консолидираните си финансови отчети е МСС/МСФО. Също така, характеристика на изследваната популация е, че са включени големи и малки, универсални и търговски, банки от една група, публични и непублични

¹ Виж повече Beaver, W.H., Eger, C., Ryan, S. and Wolfson, M., Financial Reporting, Supplemental Disclosures, and Bank Share Prices, *Journal of Accounting Research*, Vol. 27 No. 2, с. 157- 178, <http://www.jstor.org/pss/247705>.

² https://www2.eycom.ch/publications/items/ifrs/single/2012_ifrs_banks/2012_ey_ifrs7_banking_industry.pdf, с.3.

³ Виж повече, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/so/2012/RES051908A.htm>

банки, които са от страни с банково и пазарно-ориентирани финансови системи. Това което обединява всички изследвани банки е, че МСФО 7 не поставя ограничения за вида банки, включително определя условно видовете финансов риск, т.е. изрично не посочва, че той се подразделя на пазарен, кредитен и ликвиден, а че това са неговите най-често срещани форми. Настоящото изследване се ограничава до тези видове финансов риск. Широко обсъжданият подход „*check-box*” при изпълнение на задължителните оповестявания, от една страна, е възможност за реализиране на кодирането на финансовите отчети, съгласно структурирана решетка.

Също така, не се търси разпределение на банките по групи, тъй като се приема, че всяка една банка, в рамките на юрисдикцията в която оперира, е във връзка с пазарните, правните и културни особености на страната и подчинеността на корпоративната култура е второстепенен фактор. Нещо повече, всяка банка е самостоятелен стопански субект. Това възприятие косвено се усилва в процеса на анализа на съдържанието, при ръчно кодиране на финансовите отчети, т.е., сходства по начина на оповестяване в рамките на юрисдикцията и липса на прилики в начина на оповестяване в банките в рамките на група.

Таблица 1. Характеристика на извадката

#Банки (Общо)	244
Комерсиални банки	94.97%
Други банки	6.03%
Публични	51
Непублични	193
Консолидирани отчети	86
Индивидуални отчети	158
Страни	44
Континента	3
- Европа	175
- Азия	67
- Африка	2
Топ 100 BankScope 2011 (%)	25,00%

За разлика от литературата, в която преобладаващо се провеждат наблюдения върху публичните банки (Altunbas et al., 2011), в настоящото изследване 80% са непублични финансови институции. Това са малки банки, които представят голям дял от банковата индустрия в Европа – 71%. Поради начина на събиране на информация (чрез търсене във финансовите отчети на всяка банка) в извадката не са налични всички малки непублични компании. Но за целите на статията може да се твърди, че тези банки имат различен бизнес модел, който е съсредоточен върху кредитната дейност. Нещо повече, големите публични банки разчитат на сложни системи за управление на рисковете, които могат да смекчат ефектите на прекомерната кредитна дейност. Затова считам, че така може да се реализира по-голяма ползност на изследването. Може да се твърди, че е постигната хетерогенност на извадката.

Таблица 2. Извадка по страни

<i>Страна</i>	<i>Общо наблюдения</i>	<i>Общо банки в т.ч.</i>	<i>Публични</i>	<i>непублични</i>
Australia	20	4	4	0
Austria	40	8	1	7
Bahrain	35	7	0	7
Bulgaria	30	6	3	3
Cyprus	15	3	0	3
Czech	35	7	1	6
Denmark	15	3	1	2
Estonia	20	4	0	4
Finland	40	8	3	5
France	15	3	2	1
Germany	35	7	2	5
Greece	30	6	2	4
Hungary	45	9	3	6
Iceland	10	2	1	1
Ireland	25	5	1	4
Italy	15	3	2	1
Jordan	35	7	0	7
Kuwait	35	7	0	7
Latvia	25	5	0	5
Lebanon	50	10	0	10
Lithuania	25	5	0	5
Malta	20	4	1	3
Netherlands	30	6	2	4
Oman	30	6	0	6
Poland	45	9	0	9
Portugal	35	7	2	5
Qatar	20	4	0	4
Romania	60	12	3	9
Russia	70	14	8	6
Saudi arabia	45	9	0	9
Slovakia	35	7	2	5
Slovenia	40	8	0	8
Spain	35	7	2	5
Sweden	15	3	2	1
UAE	70	14	0	14
Ukraine	40	8	2	6
Общо*:	1220	237	53	184

Източник: Собствени изчисления и BankScore (2011)

**Забележка:* Таблица 1 представя банките в извадката по страни и брой наблюдения с изключение на Албания (непублична), Великобритания (публична), Белгия (публична), Китай (публична),

Хърватска (непублична), Мароко (публична), Норвегия (публична) и Южна Африка (непублична), които са представени с по една банка в извадката.

Оценката на оповестяванията се извършва въз основа на критерии, извлечени от МСФО 7-Финансови инструменти: Оповестявания (Вж. Приложение 1).

Типът информация, която се изследва е задължителна. Адекватността на оповестяванията се основава на степента, до която банките предоставят в детайлност информация по отделните категории финансов риск.

Оценката може да се определи като частична, а не холистична – в случай, че анализът обхваща целия документ, като освен финансовият отчет и допълнително представената информация в доклада за дейността, общоприетият инструмент за тази цел е анализът на съдържанието.

Анализът на съдържанието е проведен ръчно, подобно на редица изследвания на оповестяванията във финансовия отчет. Основното негово ограничение е, че е твърде трудоемък, което ограничава обема на извадката. Този изследователски подход в някаква степен е предпочитан, тъй като преодолява ограничението от броене на думи и изречения. Техен недостатък е невъзможността информацията (при броене на думи и изречения) да се тълкува в по-широк смисъл, т.е., единствено в рамките на контекста. От друга страна, това е предимство на ръчния пред автоматичния. Затова, анализът, при който се обръща внимание на оповестената задължителна информация по параграфи на МСФО 7, се определя като анализ на съдържанието на база индекси. Проблем се явява, когато компаниите използват стил на писане, който може да повлияе на изхода от оценка на оповестяванията.

Както е представено в Приложение 1, индексите на оповестяване представляват списък от избрани позиции или критерии, които могат да бъдат представени като средство за оповестяване (финансов отчет). Затова индексът на оповестяване е инструмент за оценка на оповестената информация, посредством дадено средство за оповестяване.

Степента на включване на автора в конструирането на индекса е пълно. Така че, не се разчита на индекси от предходни изследвания или такива, които прилагат индекси на професионални организации като „*Standard and Poor's Transparency and Disclosure scores*”.

Критериите в рамката за индексирание (непритеглена) се базират на параграф 31-42 на МСФО 7 или общо 96. Критериите са общо посочени в смисъл, че МСФО 7 дава алтернативни възможности. Например, избор между параграф 40а (5 критерия) и 41а (5 критерия) в зависимост от анализа прилаган за оценка на чувствителността на пазарния риск на експозиция. Така че, общият брой оповестени критерии, вземайки предвид алтернативите за всеки вид пазарен риск, може да бъдат намален до 81 (96 – (3 x 15)), ако предприятието прилага единствено разпоредбите на параграф 40а.

Изискванията за оповестяване по Базел 2 не са взети предвид поради това, че техният характер не е задължителен за целите на оповестяване във финансовия отчет, но също така те могат да бъдат оповестени и в други отчети.

На база на проучване на предходните изследвания на оповестяванията за настоящето емпирично изследване, ще се приложи непритеглен (дихотомен) индекс. Приложеният индекс в настоящото изследване може да бъде обобщен посредством формулата:

Индекс на оповестяване = Действително оповестяване / Общо оповестявания =

$= \sum_{i=1}^m di / \sum_{i=1}^n di$, където $d = 1$, ако позиция di е оповестена, $d = 0$, ако позиция di не е оповестена, m – общ брой на оповестени позиции и n – общ брой на възможно оповестените позиции. Разбира се, възможно е критерий от рамката да не е приложим в конкретния случай (NA), с което индексът не е изцяло дихотомен.

Критериите са с еднаква тежест, т.е., наличието на който и да е от тях компенсира неналичието на всеки друг.

Считаме, че субективността придава по-голяма важност на позициите/критериите в непритегления индекс от гледна точка на факта, че успява да идентифицира наличието или отсъствието на количествени и/или качествени оповестявания. Това произтича от намерението, формираният индекс да акцентира върху адекватността на информацията за нуждите на потребителите на финансовите отчети, съставени съгласно МСС/МСФО. Също така, вземайки предвид, че оповестяванията съгласно МСФО 7 са суб-оптимални, както се твърди в теоретичната рамка на изследването, то те представят в най-широк аспект минимума (единствено задължителна) информация, която е необходима за съответствие с изискванията на МСС/МСФО. Затова и се приема за целите на изследването, че тези елементи на оповестяванията на риска представят най-важните позиции за потребителя на финансовия отчет.

2. Формулиране на независими променливи

На първо място, променливата за оценка на риска на банк е $Z-inslv^4$. Z трансформация на вероятността от неплатежоспособност ($Z-inslv$) представя вероятността или дистанцията от настъпване на неплатежоспособност (Laeven and Levine, 2013). Под настъпване на неплатежоспособността се разбира моментът, в който загубите надвишават собствения капитал ($E < -\pi$) (където E е собствения капитал и π е печалбата). Имайки в предвид включително (1), че възвращаемостта на активите – ROA – ($= \pi/A$) (където A е общата стойност на активите) и съотношението на капиталовата адекватност – CAR – ($= E/A$), то следователно вероятността от неплатежоспособност може да се изрази чрез вероятността - $ROA < CAR$.

Z трансформацията се оценява съгласно формулата:

$$Z-inslv = (ROA + CAR) / \sigma (ROA) \quad (1)$$

където CAR представя общата капиталовата адекватност на банката, извлечена от финансовите отчети на банката за всяка една година от 2011-2015г.; ($\sigma(ROA)$) стандартното отклонение на възвращаемостта на активите е изчислено за целия период; $ROA = \text{Нетна печалба} / \text{Обща сума на активите}$. По-високата оценка предполага по-голяма стабилност или още по-голяма отдалечена възможност от изпадане в неплатежоспособност. Следователно се предполага, че:

⁴ $Z-inslv$ (неплатежоспособност по модела на Алтман) съвпада с наименованието на Z -score теста в статистика. Затова е извършена замяна.

Хипотеза 1.1: *Има ли положителна връзка между Z-inslv и количеството на оповестяванията на риска.*

На второ място е влиянието на съотношението на Депозитите и Общата сума на активите ($Deposits / Total Assets = DAR$) върху нивото на оповестявания на риска. Депозитите включват всички парични средства на депозит. Чрез това съотношение се измерва зависимостта на банковата институция от средствата на депозантите. От техния размер са изключени правителствени депозити, тъй като това е форма на държавна гаранция, която влияе на нивото на поемане на риск от банката. Съгласно Groppe et al. (2011) банките, които се ползват с протекционистични мерки от държавата поемат по-малко рискове.

Съгласно емпиричната литература, намаляването на коефициента на тази променлива свидетелства за намаляване на зависимостта от депозантите. Съгласно Европейската Централна Банка (ЕЦБ) банките, които се финансират чрез по-голям дял от депозити се разглеждат като по-малко рискови⁵. Това е показател за характеризиране на финансовата устойчивост на банката. Разбира се, структурата на пасива на банковия баланс се определя и от специализацията на банката. Множеството от емпиричните доказателства се основават на специфичност на популацията, напр. популация от публични банки, който обаче изследователски подход и заключения имат ограничена валидност за настоящото изследване.

Хипотеза 1.2: *Има ли негативна връзка между DAR и количеството на оповестяванията на риска.*

На трето място, променливата за дефиниране на нивото на риск е нетният лихвен марж (net interest margin, $NIM = (Приходи\ от\ лихви - Разходи\ за\ лихви) / Обща\ сума\ на\ активите$). Нейната роля за оценка на риска се доказва от Но и Saunders (1997), както и Angabzo (1997), които показват, че коефициентът се увеличава, когато банката е изложена на увеличаващ се кредитен риск. За Европейския банков пазар това се потвърждава и от изследванията на Maudos и de Guevara (2004) и Lepetit et al. (2012). Но би могло да се твърди, че кредитният риск може да е в резултат на трансформация на валутния риск⁶. Това е така, тъй като заемателите в чуждестранна валута нямат приходи в същата тази валута.

Хипотеза 1.3: *Има ли положителна връзка между NIM и количеството на оповестяванията на риска.*

На четвърто място, за оценка на изложеността на банката на риск използваме безлихвените приходи (*Non-interest income, NII*), които характеризират диверсификационната дейността на банките и съгласно предходните изследвания те имат силата да повлияят на стабилността на банковите институции (Demirguc-Kunt and H. Huizinga, 2014, с.15) За разлика от тях, ние използваме брутните безлихвени приходи, които обикновено обхващат приходи от търговски операции, приходи от такси и други, т.е. значителна част се генерира посредством задбалансови банков операции. Безлихвените приходи на банките се разглеждат като показател за изложеността на риск на банката⁷, т.е.

⁵ <http://www.ecb.int/press/key/date/2012/html/sp081020.pdf>

⁶ <http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>

⁷ Виж повече Stiroh, K.J. (2004), Diversification in Banking: Is Non-Interest Income the Answer?, *Journal of Money, Credit, and Banking*, Vol. 36, pp. 853-882. Fraser, Madura, and Weigand, 2002, Sources of Bank Interest Rate Risk, *The Financial Review* 37, 351-368. DeYoung, R. and Roland, K. P. (2001), Product Mix and Earnings Volatility at Commercial Banks: Evidence from a Degree of Total Leverage Model, *Journal of Financial Intermediation*, Vol. 10, с. 54-84.

увеличаването на безлихвените приходи се отразява в увеличаване на риска, поради високата им колебливост.

Хипотеза 1.4: *Има ли положителна връзка между НИ и количеството на оповестяванията на риска.*

На последно място, като контролна променлива ще използваме рентабилността на активите (ROA). Редица от посочените изследвания тестват връзката между рентабилността и нивото на оповестяване⁸ (**Вж. Приложение 1**) Резултатите от тези изследвания са разнопосочни. Например, Singvi и Desai (1971), Owusu-Ansah (1998) намират позитивна връзка, докато според Meek et al. (1995) рентабилността не оказва влияние върху нивото на оповестяване, и също така Wallace и Naser (1995) установяват негативна връзка между тях. Lang и Lundholm (1993) твърдят, че „*влиянieto на рентабилността на предприятието върху нивото на оповестяване може да бъде позитивна, неутрална или негативна в зависимост от нейното представяне*” (Lang, M and Lundholm, R., 1993, с.250)

Може да се твърди, че нерентабилните компании могат да оповестят по-малко информация, с оглед скриване на загуби или намаляване на печалбите, докато рентабилните, в опит да открият своята дейност и репутация, се стремят да оповестят повече информация с оглед получаване на евтин капитал. На базата на теорията на Michael Spencer, Inchausti (1997) твърди, че с оглед на по-доброто представяне на компаниите, управлението е по-склонно да оповести детайлна информация за избягване подоценка на стойността на компанията (Inchausti, B. G., 1997, с.49)

Хипотеза 1.5: *Има ли положителна връзка между рентабилността на активите и оповестяванията на риска.*

Във връзка с оповестяванията на риска, Linsley et al. (2006) не открива връзка между оповестяванията на риска и рентабилността на банковата единица, и оповестяванията на риска и нивото на риск. Както и не е намерена статистически значима разлика в нивото на оповестена информация между банките от Канада и Великобритания.

В допълнение не са включени и провизии за загуби по кредити и необслужваните кредити като променливи с оглед на това, че те са твърде проциклични⁹.

Таблица 3 *Променливи*

<i>Променлива</i>	<i>Съкращение</i>	<i>Описание</i>	<i>Източник:</i>
<i>Нетен лихвен марж</i>	<i>NIM</i>	Нетни приходи от лихви = (Приходи от лихви – Разходи за лихви) / Общо активи	финансови отчети и собствени изчисления

⁸ Виж повече Singhvi and Desai (1971), с.134; Wallace and Naser (1995), с.363; Meek et al. (1995), с.566; Inchausti (1997), с.63; Glaum and Street (2003), с.86.

⁹ Виж повече COM (2013) 362 final 2013/0099 (COD); Laeven, L. and Majnoni G. (2003), Loan Loss Provisioning and Economic Slowdowns: Too Much, Too Late?, *Journal of Financial Intermediation*, Vol. 12, с. 178-197. Bikker, J. A. and Metzemaker, P. (2005), Bank Provisioning Behavior and Procyclicality, *Journal of Financial Markets, Institutions and Money*, Vol. 15, с. 141-157.

<i>Z трансформация на вероятността от неплатежоспособност</i>	<i>Z-inslv</i>	$Z-inslv = ROA + (CAR) / \sigma ROA$; σROA е колебливостта на печалбите за период 2011-2011 (стандартното отклонение на ROA); CAR - капиталова адекватност; По-високата оценка предполага по-голяма стабилност или още по-голяма отдалечена възможност от изпадане в неплатежоспособност	собствени изчисления. Laeven, L. and R. Levine (2013). Bank governance, regulation and risk taking. Journal of Financial Economics 93(2), 259 – 275.
<i>Депозитна структура</i>	<i>DAR</i>	Депозити / Обща сума на активите	финансови отчети и собствени изчисления
<i>Безлихвените приходи</i>	<i>NII</i>	брутните безлихвени приходи	финансови отчети и собствени изчисления

3. Резултати

Таблица 1 и таблица 2 представят дескриптивна статистика за оценката на оповестяванията и избраните оценки на риска по години и общо. Съгласно Табл. 4 оцененото съответствие при прилагане на МСФО 7 се увеличава за периода от 2011г. до 2015г., като средната стойност за целия период е 0.34 (.110). За сравнение, тази стойност е съществено по-ниска отколкото отчетената от Feteke (2008) – 62%. Когато се интерпретират настоящите резултати в светлината на тези от предходните изследвания трябва да се има предвид, че изследването обхваща отчетни единици, които оперират в различни юрисдикции.

Банковата криза може би е повлияла за намаляването на оповестяванията през 2012г. в сравнение с 2011г. и за постепенното нарастване на оцененото ниво на риск до 2015г. оценено чрез *Z-inslv* и *NIM*, като това се е отразило в същата посока и на оповестяванията на риска. Но не може експлицитно да твърдим това, тъй като банките имат склонност да пренасят оповестяванията през следващи години¹⁰.

Решението да не се групират банките на инвестиционни, спестовни, комерсиални и други в настоящата извадка се потвърждава: първо, от липсата на консенсус между изследователите за влиянието на бизнес модела върху нивото на риск на банката (Altunbas, 2011); второ, оповестяванията на риска съгласно МСФО 7 се изискват за всички финансови институции, но независимо от това, съществеността на риска за дейността е от значение за това, какво да се оповести или да не се оповести във финансовия отчет. И не на последно място, променливите отразяват общия банков риск и поведението на мениджмънта към рисков начинания, което трябва да намери място във финансовия отчет. Тези основни теоретични постановки предполагат откъснатост на стойностите на променливите (например $S_{ROA}=0.168$), което за целите на последващия анализ трябва да бъде преодоляно чрез проверка на нормалността на разпределенията на променливите.

¹⁰ Виж повече Nelson, K., and A.C. Pritchard, 2011. Litigation risk and voluntary disclosure: the use of meaningful cautionary language.

Таблица 4 Дескриптивна статистика по години

Променлива	Средна стойност					N
	2011	2012	2013	2014	2015	
Зависима Променлива:						
IFRS	.316 (.108)	.343 (.106)	.357 (.108)	.367 (.112)	.371 (.110)	.34 (.110)
Независими Променливи:						
z-inslv	.964 (.430)	.897 (.350)	.940 (.371)	.963 (.382)	.934 (.573)	.9641 (1.067)
NIM	.025 (.030)	.025 (.018)	.025 (.018)	.025 (.018)	.024 (.020)	.0249 (.022)
ROA	.016 (.036)	.009 (.016)	.004 (.021)	.005 (.026)	.000 (.075)	.0114 (.168)
DAR	.666 (.214)	.665 (.212)	.666 (.202)	.667 (.205)	.666 (.209)	.667747 (.208)
IS	.328 (.261)	.331 (.285)	.333 (.308)	0.310 (.238)	.319 (.246)	.321120 (.265)
NII	749.68 (1396.41)	712.332 (1532.24)	762.803 (1584.43)	783.120 (1572.09)	826.783 (1695.35)	566.1655 60 (1557.06)

Табл. 5. Дескриптивна статистика

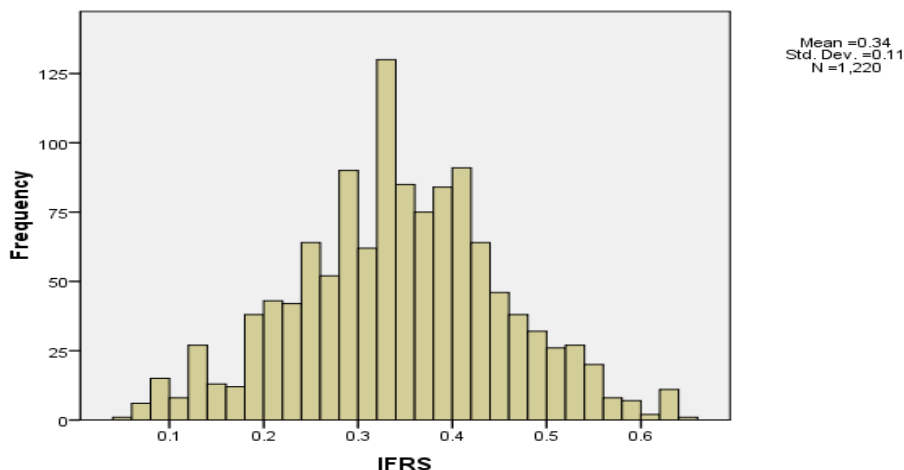
	Средна ст-ст	SD	Мин.	Макс.	Skewness		Kurtosis	
					Statistic	SE	Statistic	SE
IFRS	0.34	0.11	0	1	-0.22	0.07	-0.62	0.14
ROA								
NIM	0.25	0.02	-0.09	0.39	5.71	0.07	79.98	0.14
Z-INSLV	0.96	1.07	-5.89	35.17	26.92	0.07	869.23	0.14
DAR	0.67	0.21	0	0.99	-1.21	0.07	0.95	0.14
NII	566.17	1557.06	0	12749	4.84	0.07	26.35	0.14

Асиметрията (skewness) и ексцеса (kurtosis) за всяка променлива са изследвани, като резултатите са:

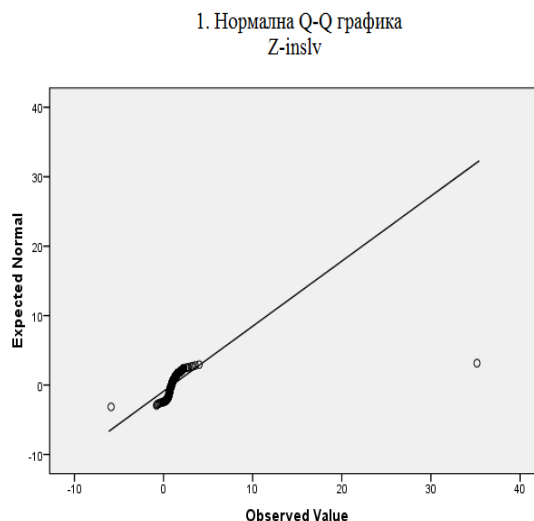
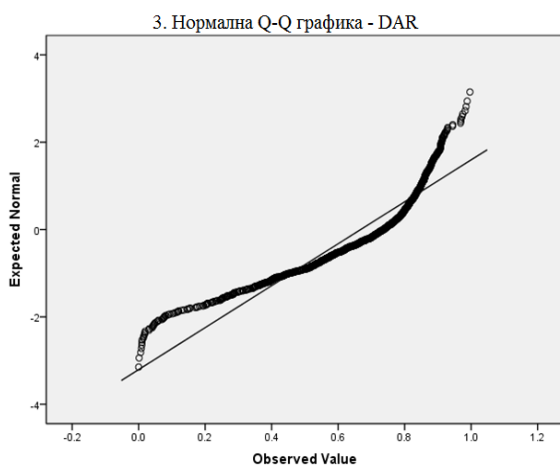
- IFRS е нормално разпределена с асиметрия от -0.22 (SE=0.07) и ексцес - 0.62 (SE=0.14). За потвърждение е използвана следната хистограма 1, съгласно която множеството от резултатите от оценка на оповестяванията се намират в близост до средната стойност от 0.34. Това означава, че малко повече от 125

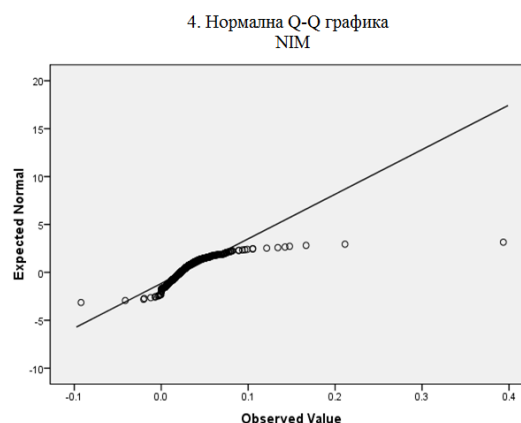
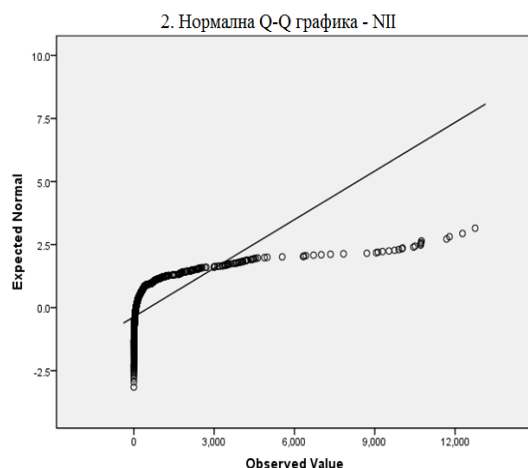
банки реализират оповестявания на риска в диапазон 0.32 – 0.34. Това означава, че независимо от характера на дейността и дали оценките на оповестяванията са проведени въз основа индивидуални или консолидираните отчети, рамката за оповестяване не предоставя екстремни резултати. Същевременно, за по една банка в извадката са отчетени най-високият и най-ниският резултат, съответно 0.65 и 0.05. Съгласно Табл.5, средната стойност на IFRS показва, че оповестяванията са неадекватни по отношение на общото количество изисквана информация съгласно МСФО 7 ($M=0.34$, $SD=0.11$).

Хистограма 1 IFRS

- Променливи $z-inslv$, NII , DAR и NIM са с позитивна асиметрия, което се потвърждава посредством следните Q-Q графики:

За проверката на нормалността на разпределения се използват Q-Q графики и хистограми с оглед по-доброто онагледяване на резултатите; тест на Kolmogorov-Smirnov (test K-S) и Shapiro – Wilk за проверка на значимостта на разпределения; непараметричен тест Kruskal-Wallis H-test за сравняване на медианите на всяка променлива за всяка една година, включена в извадката. Съгласно табл.6, се отхвърля хипотетичната нормалност на разпределение или с други думи, резултатите са значими за всички обяснителни променливи за нивото на риск.

Тези резултати не са изненадващи относно NIM, DAR, НИ и ROA, с оглед на хетерогенността на единиците в извадката. Кумулативно, следва, че за тези променливи може да се приложи непараметричен тест, за което е избран Spearman rho.

Съгласно табл.6 няма значима разлика по години (2011г.-2015г.) за NIM, НИ, DAR, но такава се наблюдава за Z-Inslv и ROA. За последните две следователно ще бъдат използвани средните стойности по години.

Таблица 6. Вариативност

	K-S test	Shapiro-Wilk test	H-Statistics (Kruskal-Wallis H)
<i>ROA</i>	p = .413 (<0.001)	p = .049 (<0.001)	$\chi^2 = 68.273$ p = .001
<i>NIM</i>	p = .145 (<0.001)	p = .690 (<0.001)	$\chi^2 = .298$ p = 0.99
<i>Z-inslv</i>	p = .303 (<0.001)	p = .185 (<0.001)	$\chi^2 = 12.330$ p = .015
<i>DAR</i>	p = .135 (<0.001)	p = .885 (<0.001)	$\chi^2 = .473$ p = .976
<i>НИ</i>	p = .358 (<0.001)	p = .383 (<0.001)	$\chi^2 = .335$ p = .987
<i>IS</i>	p = .164 (<0.001)	p = .721 (<0.001)	$\chi^2 = 1.590$ p = .811

<i>RWA</i>	$p = .354$ (<0.001)	$p = .402$ (<0.001)	$\chi^2 = 2.024$ $p = .731$
------------	----------------------------	----------------------------	--------------------------------

Забележка: Отхвърлянето на нормалността на разпределение на стойностите при $p < 0.05$

Съгласно Приложение 1, най-слабо оповестяваният пазарен риск от банките е друг ценови риск (61%). Качествени оповестявания на целите, политиките и процесите по управление на пазарните рискове, които са направени, са преимуществено в полза на лихвения риск (67%), като подобно на по-долу представените таблици резултатите показват, че банките не оповестяват с изключение промени в сравнение с предходен отчетен период. Важно е да се посочи, че прилагането на § 40 преобладава за банките (т.4с, 56%), в сравнение с приложението на § 41 VAR или друг метод (т.5d, 39%), относно количествените оповестявания. Във връзка с § 40 и §41 се отчита ниско ниво на качествените оповестявания. Нито една банка не е извършила оповестяване в съответствие с § 42.

Съгласно изложеността на риск (т.22) почти всички банки (97%) извършват качествени оповестявания, 85% представят и количествена информация, а само 7% оповестяват промени във връзка с предходен отчетен период.

Един от неочакваните резултати е, че само 58% от банките оповестяват информация за максималната изложеност на кредитен риск (т.25), включително задбалансови позиции и техния принос за нивото на риск.

По-голямата част от банките (57%) оповестяват кредитната структура на финансовите активи въз основа предимно на вътрешен рейтинг, в сравнение с такива (24%), които прилагат външен рейтинг. Разбира се, налице са банкови институции, които оповестяват използването на вътрешен и външен рейтинг, независимо, че средно 2% оповестяват информация за тяхното мапиране. Външен рейтинг се оповестява от 18% от банките.

Съгласно § 34с МСФО 7 (т.24 от индекса), 38% от банките представят информация за концентрациите на кредитния риск.

Банките представят качествено описание на обезпечението, ценни книжа и други кредитни подобрения (т.26), като резултатите показват, че подобни качествените оповестявания са по-малко от половината единици в извадката.

Банките оповестяват информация по класове финансови активи, които са индивидуално определени да бъдат обезценени, но 1% представят качествени оповестявания, относно факторите, които са взети предвид (или тази информация е представена другаде). Във връзка с § 37a и 37b, 10% , банките оповестяват информация за държаните обезпечения. В допълнение (т.34 или §38 МСФО 7), 91% от банките не оповестяват информация за придобити обезпечения и нито една не е оповестила политиката по освобождаване на активи съгласно § 38b МСФО 7.

Относно оповестяванията на предоговорените финансови активи, 26% от банките предоставят подобна информация.

Съгласно Приложение 1, са представени средните стойности по позиции от индекса за оповестяване, относно ликвидния риск. Както резултатите показват банките извършват качествени оповестявания (95%), относно начина на

управление на ликвидния риск – дефиниране на риска и неговите източници, но оценката на количествени оповестявания са представени от 48% от единиците в извадката. Във връзка с начина на управление на риска, анализа на матуритета на пасивите (сумата и времето на настъпване на входящите и изходящи парични потоци), 84% и 81% от банките представят количествени оповестявания, съответно за т.37 и 38 от индекса, като те са съсредоточени върху оповестявания предимно на общи процедури и процеси в сравнение с прилагани методи и предположения (т.36е и т.36f съответно 89% и 41%).

Информация за целите, политиките и процесите се оповестява от 89%. Анализът показва, че 9% от банковите институции са направили промени в политиката на оповестяване на ликвидния риск и само 2% обосновават причините за това.

Въпреки оповестяванията за ликвидността на финансовите активи експлицитно трябва да се подчертае, че 71% от банките доброволно представят остатъчния матуритет на своите активи в допълнение към пасивите.

В резултат на анализа на нормалността на разпределение е използвана корелацията на Spearman с оглед оценка на (линейната) връзката между IFRS и независимите променливи.

Дескриптивния анализ показва слаба положителна корелация на IFRS с NIM ($r_s = 0.028$, $p < 0.01$); Z-inslv ($r_s = 0.088$, $p < .01$); NII ($r_s = 0.269$, $p < .01$); RWA ($r_s = 0.238$, $p < 0.01$); и отрицателна корелация с DAR ($r_s = -0.107$, $p < 0.01$).

Корелограма 1 представя корелационните резултати за всички променливи отнасящи се до H_1 , в която са представени оценките на риска, които хипотетично са в основата на количеството на оповестявания по МСФО 7 (IFRS). Някои от корелациите между независимите променливи не са изненадващи: Z-inslv, DAR с ROA, и DAR с NIM което се обяснява, че в основата на тяхното изчисляване са общите активите посочени в баланса. Kohler (2009) представя положителната корелация на NIM с Z-inslv ($p < .001$) за комерсиалните банки (в областта на дребното банкиране). Считаме, че подобни корелации са очаквани с оглед на това, че комерсиалните банки с доминиращ традиционен банков модел преобладават в извадката.

В допълнение, останалите корелации (напр. NII с NIM) могат да намерят обяснение в това, че банките са финансови предприятия, за чиято дейност едни от най-характерните трансформации са тези на матуритети, ликвидност и кредитен риск. Те се дължат на управлението на паричните потоци – паричните потоци постъпили под формата на краткосрочни депозити се използват за отпускане на дългосрочни кредити, а от друга страна, получените парични потоци от тяхното обслужването се използват за погасяването на задълженията към депозантите. Тези трансформации възнаграждават банката за поетия риск, който е част от нетните лихвени приходи.

Негативната корелация между двете променливи (NII и DAR) е в противовес на емпиричните резултати на Micco et al (2004), което означава, че нарастването на приходите от лихви се отразява в намаляване на приходите от такси и комисионни. Въпреки, че има значима корелация между някои от променливите, никоя от тях не е достатъчно висока, за да съществува проблем с мултиколиарността¹¹.

¹¹ Счита се, че липсва сериозна мултиколиарност за коефициенти под 0.80.

Корелограма 1

	IFRS	ROA	NIM	z-inslv	DAR	NII
IFRS	1.000					
ROA	-.002 (.941)	1.000				
NIM	.028 (.322)	.305** (.000)	1.000			
z-inslv	.088** (.002)	.496** (.000)	.156** (.000)	1.000		
DAR	-.107** (.000)	.131** (.000)	.273** (.000)	.028 (.333)	1.000	
NII	.269** (.000)	.136** (.000)	-.189** (.000)	.049 (.088)	-.241** (.000)	1.000

Заклучение

Основната цел на статията е да се изследва, доколко изложеността на риск води до промени в нивото на оповестяванията на риска във финансовите отчети на банковите институции. Емпиричните тестове потвърдиха хипотезата, че промяната в изложеността на риск оказва влияние върху количеството оповестяванията (IFRS). По-точно, доказва се, че увеличението в Z-inslv, NII, NIM води до увеличаване на оповестяванията на риска; и намалението на DAR определя увеличение на оповестяванията. Оценката на риска се базира на показатели за риска за банковия сектор.

Отрицателната корелация на рентабилността на активите (ROA) с оповестяванията на риска не съответства на предположението на агентската теория, съгласно което мениджърите на рентабилните предприятия ще оповестяват повече информация, с оглед представяне на въшните потребители (акционери и инвеститори), че работят в тяхна полза.

Резултатите от изследването показват нарушение на основното предположение на теорията на сигналите, според която по-рентабилните предприятия имат стимули да оповестяват повече информация, защото непредставянето на добрите новини може да доведе до интерпретирането им като лоши новини. С други думи, съгласно резултатите предприятията с ниска възвращаемост на активите разглеждат оповестяванията като лоша новина за заинтересованите лица и затова оповестяват повече. През призмата на теорията за задължителни оповестявания, може да твърдим, че оповестяванията на риска могат да действат като механизъм за мониторинг, както и че могат да ограничат търгуването с вътрешна информация с оглед изглаждане на информационната пропаст между инвеститори и банков мениджмънт.

И не на последно място, отрицателна корелация между рентабилността и оповестяванията не е последователна на теорията за политическите разходи, съгласно която по-рентабилните предприятия оповестяват повече информация, с оглед на това, да оправдаят нивото на своите печалби и да отговорят предварително на потенциални действия от страната на правителството.

Настоящото изследване разширява емпиричните резултати от изследването на Linsley (2006) и потвърждава доказателствата за положителна връзка на оповестяванията и нивото на риск, предоставени от Iatridis (2008) и Paton и Zelenka (1997). От друга страна, резултатите потвърждават тези на Wallace и Naser (1995), и Iatridis (2008), като се установява негативна връзка между оповестяванията и рентабилността (за разлика от Singvi и Desai (1971), Owusu-Ansah (1998), Ali et al.(2004)).

Проведеното изследване, при наличието на преди всичко комерсиални банки, потвърждава формализма на оповестяванията на риска - нарастване на оповестяванията (ex-post) с поемане на риска от банките (ex-ante), което в краткосрочен план може да означава намаляване на информационната асиметрия в съответствие с Gigler, Kanodia, Sapra, Venugopalan (2011) и подобряване на дисциплиниращата сила на пазара, но от друга страна, тяхната форма остава суб-оптимална и повдига въпроса за дългосрочните стимули и прокарване на пазарна дисциплина, не само в комерсиалните банки.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

1. Altunbas et al (2011) DO BANK CHARACTERISTICS INFLUENCE THE EFFECT OF MONETARY POLICY ON BANK RISK?, WORKING PAPER SERIES NO 1427 / MARCH 2012,
2. Angbazo, L. (1997), Commercial Bank Net Interest Margins, Default Risk, Interest Rate Risk, and Off-balance Sheet Banking, *Journal of Banking and Finance*, Vol. 21, pp. 55-87.
3. Barth, Mary E. and Landsman, Wayne R., How did Financial Reporting Contribute to the Financial Crisis? (May 6, 2014). *European Accounting Review* 19, no. 3, с.417. <http://ssrn.com/abstract=1601519>, 13.09.2014г.
4. Caruana, J., Financial Stability and Risk Disclosure, Basel, December 9, 2011.
5. Demirguc-Kunt and H. Huizinga. Bank activity and funding strategies: the impact on risk and returns. *Journal of Financial Economics*, 2014.
6. DeYoung, R. and Roland, K. P. (2001), Product Mix and Earnings Volatility at Commercial Banks: Evidence from a Degree of Total Leverage Model, *Journal of Financial Intermediation*, Vol. 10, с. 54-84.
7. Fraser, Madura, and Weigand, 2002, Sources of Bank Interest Rate Risk, *The Financial Review* 37, 351-368.
8. Gropp, R., H. Hakenes, and I. Schnabel, 2011, Competition, risk-shifting, and public bail-out policies. *Review of Financial Studies* 24(6), 2084–2120.
9. Hackston and Milne, 1996; Francis, Hanna and Philbrick, 1997; Beretta and Bozzolan, 2004; Linsley and Shives, 2006.
10. Ho, T. S. Y. and Saunders, A. (1981), The Determinants of Bank Interest Margins: Theory and Empirical Evidence, *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, Vol. 16, pp. 581-600
11. Krugman, P. , 2013, The big zero. *The New York Times*.
12. Laeven, L. and R. Levine (2009). Bank governance, regulation and risk taking. *Journal of Financial Economics* 93(2), http://www.econ.brown.edu/fac/Ross_Levine/other%20files/bank_risk.pdf

13. Lepetit, L., Nys, E., Rous, P. and Tarazi, A. (2012), The Expansion of Services in European Banking: Implications for Loan Pricing and Interest Margins, *Journal of Banking and Finance*, Vol. 32, pp. 2325-2335.
14. Maudos, J. and de Guevara, J. F. (2004), Factors Explaining the Interest Margin in the Banking Sectors of the European Union, *Journal of Banking and Finance*, Vol. 28, pp. 2259-2281
15. Micco, A. et al. (2004), Bank Ownership and Performance, Inter-American Development Bank, <http://publications.iadb.org/bitstream/handle/11319/1544/Bank%20Ownership%20and%20Performance.pdf;jsessionid=CDE04646A676D1A1A9C34AEE074C0E2B?sequence=1>
16. Myers, S. C., & Majluf, N. S. (1984) и DeMarzo и Duffy (1991).
17. Nelson, K., and A.C. Pritchard, 2011. Litigation risk and voluntary disclosure: the use of meaningful cautionary language.
18. Stiroh, K.J. (2004), Diversification in Banking: Is Non-Interest Income the Answer?, *Journal of Money, Credit, and Banking*, Vol. 36, pp. 853-882.

Приложение 1

Оповестявания на пазарен риск (2011-2015)

	Лихвен риск	Валутен риск	Друг ценови риск
	<i>Средна ст-ст</i>	<i>Средна ст-ст</i>	<i>Средна ст-ст</i>
1 Излаганията на риск и как възникват (качествено оповестяване)	0,85	0,83	0,61
2 Качествени оповестявания на цели, политика и процеси за управление на риска			
2a - цели, политики и процеси по управление на риска	0,67	0,58	0,39
2b - промени в сравнение с предходния период	0,04	0,02	0,03
3 Обобщаващи количествени данни за изложеността на риск на отчетната дата.	0,54	0,56	0,11
4 Използване на анализ на чувствителността			
4a - качествено оповестяване на рискови променливи	0,17	0,13	0,05
4b - параметри, предположения от анализа	0,34	0,29	0,08
4c - количествено оповестяване на това как печалбата/загубата и собствения капитал са биха били засегнати	0,56	0,58	0,21
4d - количествено оповестяване относно промени в сравнение с предходен период	0,53	0,52	0,21
4e - качествено оповестяване на промени в методите и предположение и причината за тях	0,10	0,06	0,04
5 Анализ на чувствителността			
1) Стойност изложена на риск			
5a - метод за неговото провеждане	0,31	0,19	0,12
5b - параметри (надеждност на резултатите, период на държане)	0,26	0,18	0,10

5c	- цели и ограничения на използвания метод	0,12	0,10	0,09
5d	- количествени резултати	0,39	0,36	0,16
5e	- качествено оповестяване / обяснение на количествените резултати	0,08	0,06	0,08
5f	2) Стрес тестове	0,06	0,06	0,03
5g	3) Други	0,05	0,03	0,03
6	Концентрация на рисковете, ако липсва подобна информация от по-горните оповестявания	0,11	0,07	0,01
7	Ако проведените анализи на чувствителността в параграф 40-41 са непредставителни за риска на финансови инструменти, то предприятието трябва да оповести този факт и също причината, поради която информацията съгласно параграф 40-41 е непредставителна.	0,00	0,00	0,00

Оповестявания на кредитен риск (2011-2015)

	<i>Средна ст-ст</i>
22 Излаганията на риск и как възникват те	
22a - качествено оповестяване на изложеността	0,97
22b - количествено оповестяване на изложеността / концентрация на риск	0,85
22c - промени в сравнение с предходния период	0,07
22d - обяснение на промените	0,02
22e - цели, политики и процеси по управление на риска	0,95
22f - използваните методи	0,55
23 Обобщаващи количествени данни за изложеността на риск към / на отчетната дата.	0,81

24	Концентрациите на кредитен риск, ако не са видими от количествените данни и анализа на чувствителността	0,38
25	По клас финансови инструменти
- Стойността, която най-добре представя неговата максимална изложеност на кредитен риск на отчетната дата	0,58
26	По клас финансови инструменти
- Описание на държаните обезпечения, като гаранция и другите кредитни подобрения във връзка с 36a / качествено оповестяване/	
26a	- Политиките и процесите по оценка и управление на обезпечението и други получени кредитни подобрения	0,36
26b	- Описание на основните видове обезпечения и други кредитни подобрения (примери за кредитни подобрения са гаранции, кредитни деривати и споразумения за нетиране, които не са определени за компенсирани съгласно МСС 32	0,30
26c	- Основните страни по обезпечението или кредитното обезпечение и тяхната кредитоспособност	0,11
26d	- Информация за концентрациите на риск в рамките на обезпечението и другите кредитни подобрения	0,02
27	По клас финансови инструменти
- Информация за кредитното качество на финансовите активи, които нито са просрочени, нито са обезценени	0,41
	Качествена информация за кредитното качество / дали и как е оценено /:	

28	1) Обяснение на системата за вътрешен рейтинг ИЛИ	
28a	- процеса на вътрешно рейтингуване	0,36
28b	- Стойността на експозицията за всеки клас рейтинг	0,57
28c	- Връзката между външните и вътрешните рейтинги	0,08
29	2) външен кредитен рейтинг	
29a	- Стойността на експозицията за всеки клас рейтинг	0,24
29b	- Използваните рейтингови агенции	0,18
29c	- Стойността на единицата, която е рейтингувана и нерейтингованата кредитна изложеност	0,12
29d	- Връзката между външните и вътрешните рейтинги	0,02
30	Балансовата стойност на финансовите активи, които иначе биха били просрочени или обезценени, но чиито срокове са били предоговорени	0,26
31	Анализ на периода на съществуване на финансовите активи по клас, които са просрочени към отчетната дата, но не са обезценени	0,47
32	Анализ по клас на финансовите активи, които са индивидуално определени да бъдат обезценени към отчетната дата, включително факторите, които предприятието е взело предвид при определянето, че са обезценени	
32a	- Оповестяване на факторите взети в предвид при обезценката	0,01
32b	- Балансова стойност на обезценените финансови активи	0,33
32c	- Стойност на обезценката	0,14

33	Описание на обезпечението, държано от предприятието като гаранция, и другите кредитни подобрения по отношение на сумите оповестени в пар 37а. пар.37б. , и, освен когато е практически неприложимо, оценка на тяхната справедлива стойност.	0,10
34	Естеството и балансовата стойност на придобитите активи чрез придобиване на собственост върху обезпечение, което държи като гаранция или други кредитни разширения и тези активи отоговарят на критерии за признаване съгласно други стандарти.	0,09
35	Политика при освобождаване на активи или при използването им в дейността, когато тези активи не са лесно обратими във валута	0,00

Оповестявания на ликвидния риск и други (2011-2015)

	<i>Средна ст-ст</i>
36	Излаганията на риск и как възникват
36а	- качествено оповестяване на изложеността 0,95
36б	- количествено оповестяване на изложеността / концентрация на риск 0,48
36с	- промени в сравнение с предходния период 0,09
36д	- обяснение на промените 0,02
36е	- цели, политики и процеси по управление на риска 0,89
36ф	- използваните методи 0,41

37	Анализ на матуритета на недеривативни финансови пасиви /недисконтирани парични потоци	0,84
38	Анализ на матуритета на деривативни финансови пасиви	0,81
39	Качествено оповестяване относно 39a и 39b / анализ на матуритета на финансовите активи	0,71
